

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Льохарт Діани Олександрівни

«Сакральний дискурс поетичної творчості віри Вовк»,

подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань

03 Гуманітарні науки зі спеціальності 035 Філологія

Актуальність теми дисертаційної роботи

Нині в умовах російсько-української війни повзуча профанатизація і меркантилізація, що довгі роки розмивала межі добра і зла, стрімко почала втрачати популярність серед українців. Натомість стартував стрімкий зріст запиту українського суспільства на інтенсивну сакралізацію буття. Виклики, пов'язані з вибором ціннісних орієнтирів, української ідентичності, що визначають життєвий шлях народу, духовна довершеність якого хутко почала творитися внаслідок миттєвого знецінення зруйнованого рашистами матеріального світу й сакралізації обов'язку захищати Батьківщину від ворогів, спонукають кожну особистість стати на шлях самовдосконалення, де особливої ваги набуває поняття *sacrum*.

В агресивному процесі формування української нації важливу стабілізаційну роль відіграє художня література, де корелятивна пара *sacrum/profanum* взаємно доповнюють одне одного, і, одночасно виступають бінарною опозицією.

Релігія, яка одним із найяскравіших елементів власної ідентифікації має поняття *sacrum* як святе, святість, стрімко набула найважливішої функції серед субстанцій людського виживання.

Релігійний досвід і поетичний талант гармонійно поєднуються в сакральному дискурсі творчості Віри Вовк. Грунтовний аналіз прозового доробку письменниці крізь призму сакрального здійснила Юлія Григорчук у монографії «Проза Віри Вовк: виміри сакрального».

Актуальність теми пропонованої до захисту дисертації полягає в необхідності системного аналізу стильових засобів вираження сакрального в поетичному світовідображенні Віри Вовк. Дисертація Діани Ляхарт є своєчасною й такою, що відповідає на виклики сучасної доби й українського літературознавства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Структура рецензованого дослідження декларує свою оптимальність у ракурсі дослідження поставленої проблеми. У вступі визначено мету дисертації, обґрунтовано методи реалізації поставлених завдань. Окреслено актуальність роботи, її наукову новизну, вказано практичну цінність результатів дисертації. Дослідницька стратегія дисертації ґрунтується на широкому колі наукових джерел, присвячених вивченню художніх особливостей творчості Віри Вовк в релігійній площині.

Аргументуючи детальним джерельним фактажем процес прискіпливого текстуального аналізу, здобувачка окреслює взаємодію лірики і категорії *sacrum*, виокремлює жанрово-семантичні, структурно-композиційні особливості стилю.

У трьох логічно структурованих співмірних за обсягом і глибиною аналізу розділах роботи Діана Ляхарт послідовно студіює поставлену проблему, реалізує поставлену мету, виконує поставлені завдання для її втілення, викладає суть дослідження.

У першому розділі «Християнські підвалини світогляду Віри Вовк» авторка вибудовує вервечку духовної тягlosti релігійного світобачення поетки від родинної традиції священництва й національного закорінення у гуцульські традиції до мистецької, культурної та релігійної спадщини європейського та латиноамериканського континентів.

У другому розділі «Молитовний дискурс поезії Віри Вовк» Діана Ляхарт переконливо доводить, що художнє переосмислення й оновлення традиції віршування в ліриці авторки спирається на релігійні жанри й правила, які

сформували інтерпретаційні сакральні коди переважно в площині жанру молитви. Дисертантка поезії-молитви називає актом комунікації із сакральним, із Богом і класифікує жанрово-тематичні різновиди поетичної молитви як молитву-возвеличення, молитву-прохання, молитву-клопотання за інших, молитву-рефлексію, молитву-медитацію, молитву-подяку, молитву-сповідь та ін.

У третьому розділі «Сакральний універсум поетичного доробку» дисертантка центральне місце в сакральному дискурсі Віри Вовк впевнено надає біблійній символіці, за допомогою якої вона творить особливі наративні та інтерпретаційні моделі Святого Письма.

Здобувачка переконливо доводить, що мистецькі практики поетичного світу Віри Вовк демонструють найрізноманітніші форми освоєння категорії *sacrum*. Сакральні релігійно марковані концепти набувають у художньому світі поетеси певних форм образів, символів, вираження почуттів, тощо, домінуючою серед яких є концепція Універсуму, всезагальної світобудови. Зокрема дисертантка зазначає: «У її концепції художнього макрокосмосу буття є важлива сакрохронотопна мить – мікрокосмос власної екзистенції поетеси у світі, високий трагізм її сучасності, випробування, які випали на долю людства – усе те, що передано в її поетичній творчості» (ст.188).

Аналіз кореляції біблійних і художніх концептів в образних сакральних наративах Віри Вовк надають дисертації особливої наукової ваги.

Доказовість представлених у роботі положень – одна із важливих прикмет значущості дисертації. Зокрема дисертантка, узагальнюючи аналіз сакрального дискурсу в творчості письменниці, визначає її авторську «формулу»: «Загалом поетичний світ Віри Вовк можна розглядати як певну художню матрицю, яка пронизана сакральними образами, темами й мотивами, що ґрунтована на християнському світогляді й світовідчужанні поетеси. Вона створила особливу поетологічну художню концепцію Універсуму, мистецьку візію космічної світобудови – макрокосмосу буття людства, зокрема, й

українського народу, та мікрокосмосу людської екзистенції – власної людської душі як виразника внутрішнього світу української людини» (ст. 189).

У рецептивній перспективі авторські інтенції відкривають біблійний текст до подальшого розвитку та збагачення змісту сакрального.

У дисертації представлено науково обґрунтовані положення, які опираються на всеохопний і багатоплановий аналіз поетичного матеріалу, що дає підстави стверджувати – дисертантка досягла задекларованої мети. Висновки у дисертації чіткі й обґрунтовані й відображають результати дослідницького пошуку авторки.

Наукова новизна одержаних результатів, їх теоретична і практична значущість

Найістотніші наукові результати, уміщені в роботі, можна означити такими положеннями:

– здійснено комплексне й цілісне дослідження своєрідності трансформації категорії сакрального в поезії Віри Вовк, представлено цілісну концепцію художнього бачення світу крізь призму художнього представлення її у взаємодії сакрального та профанного, святого та світського;

– розглянуто релігійні мотиви, біблійно-християнські образи та символіку у поетичному доробку мисткині;

– досліджено жанр молитви, здійснено його класифікацію у творчості поетеси, з'ясовано своєрідність поетичного осмислення образу Марії Богородиці Вірою Вовк;

– окреслено способи реалізації взаємозв'язків та взаємовпливів категорії *sacrum* і мистецтва у художньому світі поетеси;

– сформульовано особливості художнього представлення сакрального Універсуму, макро- та мікрокосмосу людського буття та індивідуальної екзистенції в художній концепції поетеси.

У дисертації розвинуто положення герменевтичного методу в процесі інтерпретації поетичних текстів Віри Вовк, застосовано елементи біографічного методу з метою з'ясування становлення релігійного світогляду письменниці. В

роботі використано також проблемно-історичний метод, за допомогою якого було проаналізовано становлення й розвиток основних естетичних, теоретико-літературних ідей і підходів до художньої реалізації в поетичній творчості проявів категорії сакрального. Для виявлення специфіки поділу та класифікації поетичної спадщини авторки в контексті проявів категорії *sacrum* та художньої реалізації образів, мотивів, алюзій Святого Письма застосовано системний метод.

Прикладний характер одержаних результатів та основних ідей наукового дослідження бачиться у тому, що матеріали роботи знайдуть застосування у викладанні курсів історії української літератури у вищих освітніх закладах. Теоретична цінність роботи полягає у важливості одержаних результатів для подальшого наукового дослідження поезії та творчого доробку Віри Вовк загалом, а також для аналізу розвитку категорії сакрального в українській літературі ХХ–ХХІ століть.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

У дисертації Діани Льюхарт дотримано усіх вимог до логіко-структурної схеми дисертаційного дослідження. Отримані наукові результати цілком відповідають задекларованій меті та завданням дисертації. Поршень академічної доброчесності у роботі не виявлено. Результати наукового пошуку широко апробовано на міжнародних і всеукраїнських наукових форумах. Авторські напрацювання викладено в 9 публікаціях, серед яких 4 – у фахових виданнях України, 4 – у матеріалах і тезах доповідей на наукових конференціях, 1 – додаткова публікація. Засвідчую, що публікації висвітлюють матеріал усіх розділів дослідження. Кількість і обсяг публікацій відповідають усім чинним вимогам до оприлюднення матеріалів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи

Як і будь-яка наукова робота, дисертація Діани Льюхарт є нагодою для дискусій, обміном думок, зауважень і пропозицій. Не применшуючи наукового здобутку дисертації, слід зробити кілька зауважень до роботи.

1. Спонукає до дискусії нечітке окреслення, в якому значенні вжито в дисертації поняття священний.

Наприклад, визначаючи новизну студії, Діана Льохарт зазначає: «Уперше здійснено комплексне й цілісне дослідження своєрідності трансформації категорії сакрального в поезії Віри Вовк, представлено цілісну концепцію художнього бачення світу крізь призму художнього представлення її у взаємодії сакрального та профанного, священного та мирського (ст. 21).

Не зважаючи на те, що поняття священне і святе в певному сенсі є синонімічними, їх все ж таки варто розмежовувати.

Відомо, що святість є глибинним індикатором наближення особистості до Бога чи навіть її обоженням і визначається таким предикатом як святе.

Священне дотичніше до артефактів культури, місць поховання, усіх тих об'єктів, що свідчать про присутність божества у світі людини.

2. Категорія *sacrum* охоплює широкий спектр буття і усвідомлюється як «екстремуми», тобто певні крайні точки, що окреслюють нижню та верхню межі, своєрідні полюси напруги людського життя від піднесення до святості й пониження до гріха.

Найбільш повне розкриття сенсів сакрального можливе лише за умови його аналізу в межах корелятивної пари *sacrum/profanum*.

У дисертації переважно сакральне в творчості Віри Вовк розкривається як святе чи священне. Однак образ Юди Іскаріота з одного боку фрагментарно аналізується як сакральний образ у літературі, а з іншого – як апостол, який характеризується протилежними до святості рисами: зрадою, заздрістю, жагою збагачення. Конструктиву роботі додало б більш детальне вивчення профанної площини образу Юди в поезії Віри Вовк «Два гріхи».

3. Наявність ґрунтового теоретичного підрозділу про категорію *sacrum* зробило б дослідження ще більш презентабельним і могло б зняти подібні питання.

Загальний висновок

Стверджую, що наукова робота Льохарт Діани Олександрівни «Сакральний дискурс поетичної творчості віри Вовк» є оригінальним та самостійним дослідженням. У ній представлено науково обґрунтовані положення, вона містить новизну висновків і практичну цінність. Зміст дисертації засвідчує її високий науковий рівень, у якому заявлена тема розкрита повністю. Вважаю, що дана дисертація є безсумнівним науковим внеском в історію української літератури, вона розширює, узагальнює й поглиблює знання про категорію *sacrum* як складника поетики лірики Віри Вовк.

Дисертація Льохарт Діани Олександрівни «Сакральний дискурс поетичної творчості віри Вовк» відповідає «Вимогам до оформлення дисертації», що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, а отже, здобувачка Льохарт Діана Олександрівна заслуговує на присвоєння їй ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки», за спеціальністю 035 «Філологія».

Офіційний опонент: доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української літератури та журналістики
імені професора Леоніда Ушкалова

Харківського національного педагогічного
університету ім. Г. С. Сковороди

Наталія Левченко

Підпис: *Левченко*
засвідчується зав. загальним директором

31.03.2024